Vikipedi
Özgür Ansiklopedi

Tatar alfabesi

Vikipedi, özgür ansiklopedi

Ana maddeler: İske imlâ alfabe, Yaña imlâ ve Jaŋalif

İçindekiler

Alfabe

A, Ä, B, C, Ç, D, E, F, G, Ğ, H, I, İ, Í, J, K, L, M, N, Ñ, O, Ö, P, Q, R, S, Ş, T, U, Ü, V, W, X, Y, Z.

Tatar Alfabesi							
№	**Jaŋalif**	**Arapça**	**İnelif-1**	**İnelif-2**	**Latin-1**	**Latin-2**	**Kiril**
1	A a	ا (ئا)	A a	A a	A a	A a	А а
2	B ʙ	ب	B b	B b	B b	B b	Б б
3	C c	ج	C c	C c	C c	C c	Дж дж
4	Ç ç	چ	Ch ch	Ch ch	Ç ç	Ç ç	Ч ч
5	D d	د	D d	D d	D d	D d	Д д
6	E e	ا،ء	E e	E e	E e	E e	Е е (э)
7	Ə ə	ئه	Ae ae	A' a'	Ə ə	Ä ä	Ә ә
8	F f	ف	F f	F f	F f	F f	Ф ф
9	G g	گ	G g	G g	G g	G g	Г г (гь)
10	Ƣ ƣ	غ	Gh gh	Gh gh	Ğ ğ	Ğ ğ	Г г (гъ)
11	H h	ه	H h	H h	H h	H h	Һ һ
12	I i	ئی	I i	I i	İ i	İ i	И и
13	J j	ي	Y y	Y y	Y y	Y y	Й й
14	K k	ک-ك	K k	K k	K k	K k	К к (кь)
15	L l	ل	L l	L l	L l	L l	Л л
16	M m	م	M m	M m	M m	M m	М м

17	N n	ن	N n	N n	N n	N n	Н н
18	Ņ ņ	ڭ	Nh nh	N' n'	Ɋ ɋ	Ñ ñ	Ң ң
19	O o	ئو	O o	O o	O o	O o	O o
20	Ɵ ɵ	ئۆ	Oe oe	O' o'	Ɵ ɵ	Ö ö	Ө ө
21	P p	پ	P p	P p	P p	P p	П п
22	Q q	ق	Q q	Q q	Q q	Q q	К к (къ)
23	R r	ر	R r	R r	R r	R r	Р р
24	S s	س	S s	S s	S s	S s	С с
25	Ş ş	ش	Sh sh	Sh sh	Ş ş	Ş ş	Ш ш
26	T t	ت	T t	T t	T t	T t	Т т
27	U u	ئۇ	U u	U u	U u	U u	У у
28	V v	و	W w	W w	W w	W w	В в (в, у)
29	X x	ح	X x	X x	X x	X x	Х х
30	У y	ئۈ	Ue ue	U' u'	Ü ü	Ü ü	Ү ү
31	Z z	ز	Z z	Z z	Z z	Z z	З з
32	Ƶ ƶ	ژ	J j	J j	J j	J j	Ж ж
33	Ƅ ƅ	ئي	Ee ee	I' i'	I ı	I ı	Ы ы

Zamanölif

Zamanalı

Çağdaş alfabe anlamına gelen ve resmî olarak kabul edilen alfabeler.

Latin uyarlamalı Tatar alfabesi 35 harflerden oluşur. Bunlar 10 sesli harf ve 25 sessiz harflerdir. Bunlara ilâve 10 harfler: Çç, Ğğ, Şş, Ññ, Ää, Öö, Üü, Iı, İi ve Íí. Diğer harfler aynı her iki alfabenin de içinde, ama onlar farklı şekilde telâffuz edilir.

- **Ä**: Tatarca'da, Gagavuzca'da ve Türkmence'de kullanılır. Kısa, kapalı, gırtlaktan gelen ve sert bir E harfidir. Normal E harfine göre daha kısa ve serttir. Ayrıca A ve E arası bir ses olarak öngörülür (**Ə**). Ses ve harf karşılığı olarak Arapça'da ve Almanca'da da bulunur. Türkçede normal e sesinden tam olarak ayırt edilebilmesi günümüzde çok zordur. İnce bir harf olduğu halde kalın uyumludur. Bu harfi içeren sözcüklerin aslında Büyük Ünlü Uyumuna uymadığı hâlde kulağı tırmalamıyor olması bu nedenledir. Örneğin: *İncä*. Kimi latin alfabelerinde, özellikle el yazılarında **Əə** biçiminde de kullanılır.
- **Í**: Tatar alfabesinde uzatılan bir İ sesi verir. Örneğin: *Abí* (Abi, Ağabey).
- **Ñ**: Genizden çıkarılan N ve G karışımı bir sestir. Bazen de NĞ/NY olarak öngörülür. Pek çok ağızda N veya Ğ sesine dönüşmüştür. Osmanlıca'daki üç noktalı Kaf-ı Nûni (**ڭ**) harfinin karşılığıdır. Örneğin: İç Anadolu'da, özellikle Sivas yöresinde *Saña, Baña, Deñiz* sözcükleri. Pek çok kaynakta Tengri veya Tengiz olarak yazılan sözcükler aslında *Teñri* ve *Teñiz* şeklinde okunur. (Türkmencede **Ň** harfi ile, Uniform Türk Alfabesi'nde ise **Ņ** ile gösterilir.)
- **W**: *Tatarca'da ve Türkmence'de kullanılır.* Açık bir V harfidir. Klasik V sesinden kesinlikle farklıdır. V harfinde dudaklar birbirine değerken, bu seste (W harfinde) tıpkı U sesinde olduğu gibi dudakların birbirine değmesi söz konusu değildir. Arapçadaki Vav (**و**) ve batı dillerindeki w sesi başlıca örneklerdir. Örneğin: *Wali (Vali)*.
- **Q**: *Tatarca'da ve Azerice'de kullanılır.* Anadolu Türkçesindeki gırtlağa yakın olarak çıkarılan kalın K harfini gösterir. Örneğin: *Qomşu (Komşu)*... Bazı Türki dillerde ise yine kalın K sesine yakın olarak gırtlaktan çıkarılan kalın bir G sesini karşılar. İç Anadolu ve Doğu Anadolu ağızlarında yaygın olarak kullanılır. Azeri Türkçesinin resmi harflerinden birisidir. Arapçadaki qaf (**ق**) (Kaf arapçada: ک) harfini karşılar. Kimi lehçelerde ise ve bu sese oldukça yakın olan kalın gırtlaksı bir K sesi olarak okunur ve söylenir (**Ķ**, **Ķ**). Örneğin: *Qına (Gına/Kına), Qımız (Gımız/Kımız)…* G/K sesi gırtlaktan ve kalın bir tonla söylenir.
- **X**: *Tatarca'da ve Azerice'de kullanılır.* Boğazdan gelen gırtlaksı, hafif boğumlu bir H sesidir. Türkçedeki *Xalı (Halı), Xala (Hala), Xoroz (Horoz)* sözcüklerinin bu harfle yazılması doğru ses değerlerine örnek teşkil eder. Bazı dillerde normal H sesinden biraz daha sert ve hırıltılıdır. H sesi hiçbir engele takılmadan çıkarken, bu ses boğazın üst kısmında titreşir. Arapçadaki Hı (**خ**) harfidir. Azericenin resmi harflerinden birisidir. İç ve Doğu Anadolu ağızlarında sıklıkla rastlanır. Örneğin: *Xanım* sözcüğünün okunuşu *Ḥanım* şeklindedir, ancak kelimenin içindeki h harfleri gırtlaktan ve hırıltılı olarak çıkartılır. Türkçedeki kullanımında çoğu zaman Arapçadaki Ha (**ح**) harfi ile olan farkı ortadan kalkmıştır (**Ḩ**, **Ḫ**).

Sesliler

a/ä, o/ö, u/ü, í/i, ı/e.

Kaynakça

- "Arabic alpabet". (Tatarca Kiril: Татар энциклопедия сүзлеге, Latin: *Tatar Ensiklopediä Süzlege*; ТЭС, TES 2002). Kazan: Tatarstan Republic Academy of Sciences Institution of the Tatar Encyclopaedia
- Law on the use of the Tatar language as the state language of the Republic of Tatarstan" (in Russian). Government of the Republic of Tatarstan. 24 December 2012. Retrieved 8

November 2013. "Article 5.2: "Regarding state bodies of the Republic of Tatarstan, requests from individuals and organizations to the local authorities in the Republic of Tatarstan in the Tatar language, written in the Latin or Arabic script, are answered in the Tatar language using characters of the Cyrillic alphabet. A reply in the Tatar language using Latin characters or Arabic script may be attached to the official response.""

- "Tatar Youth Organization Seeks to Bolster Tatar Nationalism". Jamestown Vakfı. 22 January 2013. Retrieved 24 October 2013.
- Курбатов Х. Р. История алфавита и орфографии татарского языка = Татар теленең, алфавит һәм орфография тарихы. — Казан: Татарстан китап нәшрияти, 1960. — 132 с.

Dış bağlantılar

- Information about Tatar writing (http://omniglot.com/writing/tatar.htm) **(İngilizce)**
- ФЕДЕРАЛЬНЫЙ ЗАКОН О внесении дополнения в статью 3 Закона Российской Федерации "О языках народов Российской Федерации" - Russian federal law which allows only Cyrillic alphabet for languages in RF (https://web.archive.org/web/20070529204442/http://wbase.duma.gov.ru/ntc/vdoc.asp?kl=11635) **(Rusça)**
- Lengua Tártara (http://www.proel.org/index.php?pagina=mundo/altaica/turcico/tartaro) **(Fransızca)**

Ayrıca bakınız

- Ortak Türkçe Alfabesi